

ds. J. de Bruin, preek over Zondag 29 van de Heidelbergse Catechismus, gehouden in de Jeruzalemkerk (Chr. Geref. Kerk) te Rotterdam-Kralingen op 7 april 2024.

Votum en groet.

Zingen: Psalm 25:7:

Gods verborgen omgang vinden
Zielen, waar Zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrienden,
Naar Zijn vreêverbond, getoond.
d' Ogen houdt mijn stil gemoed
Opwaarts, om op God te letten;
Hij, die trouw is, zal mijn voet
Voeren uit der bozen netten.

Schriftlezing: Hebrëen 9:24 – 10:14:

24 Want Christus is niet ingegaan in het heiligdom dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld van het ware, maar in den hemel zelve, om nu te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons;

25 Noch ook opdat Hij Zichzelve dikmaals zou opofferen, gelijk de hogepriester alle jaar in het heiligdom ingaat met vreemd bloed

26 (Anders had Hij dikmaals moeten lijden van de grondlegging der wereld af); maar nu is Hij eenmaal in de voleinding der eeuwen geopenbaard, om de zonde teniet te doen door Zijns Zelfs offerande.

27 En gelijk het den mensen gezet is éénmaal te sterven, en daarna het oordeel,

28 Alzo ook Christus, éénmaal geofferd zijnde om veler zonden weg te nemen, zal ten anderen male zonder zonde gezien worden van degenen die Hem verwachten tot zaligheid.

Hoofdstuk 10:1-14:

1 Want de wet, hebbende een schaduw der toekomstige goederen, niet het beeld zelf der zaken, kan met dezelfde offeranden die zij alle jaar geduriglijk opofferen, nimmermeer heiligen degenen die daar toegaan.

2 Anderszins zouden zij opgehouden hebben geofferd te worden, omdat degenen die den dienst pleegden, geen consciëntie meer zouden hebben der zonden, eenmaal gereinigd geweest zijnde;

3 Maar nu geschiedt in dezelve alle jaar weder gedachtenis der zonden.

4 Want het is onmogelijk dat het bloed van stieren en bokken de zonden wegneme.

5 Daarom, komende in de wereld, zegt Hij: Slachtoffer en offerande hebt Gij niet gewild, maar Gij hebt Mij het lichaam toebereid;

6 Brandoffers en offer voor de zonde hebben U niet behaagd;

7 Toen sprak Ik: Zie, Ik kom (in het begin des boeks is van Mij geschreven), om Uw wil te doen, o God.

8 Als Hij tevoren gezegd had: Slachtoffer en offerande en brandoffers en offer voor de zonde hebt Gij niet gewild, noch hebben U behaagd (dewelke naar de wet geofferd worden),

9 Toen sprak Hij: Zie, Ik kom, om Uw wil te doen, o God. Hij neemt het eerste weg, om het tweede te stellen.

10 In welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams van Jezus Christus, eenmaal geschied.

11 En een iegelijk priester stond wel allen dag dienende, en dezelfde slachtoffers dikmaals offerende, die de zonden nimmermeer kunnen wegnemen;

12 Maar Deze, één slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods,

13 Voorts verwachtende totdat Zijn vijanden gesteld worden tot een voetbank Zijner voeten.

14 Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.

Zingen: Psalm 111:5:

't Is trouw, al wat Hij ooit beval;
Het staat op recht en waarheid pal,
Als op onwrikb're steunpilaren;
Hij is het, die verlossing zond
Aan al Zijn volk; Hij zal 't verbond
Met hen in eeuwigheid bewaren.

Lezen: 12 artikelen des geloofs.

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des Hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
3. Die ontvangen is van den Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derden dagen wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten Hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtige Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in de Heilige Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijk Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

Lezen: Heidelbergse Catechismus zondag 29 vraag en antwoord 78 en 79:

Vraag 78 Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?

Antw. Neen; maar gelijk het water in den Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de afwassing der zonden zelve is (waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering is), alzo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het naar den aard en de eigenschap der sacramenten het lichaam van Christus Jezus genaamd wordt.

Vraag 79 Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?

Antw. Christus spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren dat, gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed worden; maar veelmeer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren, dat wij zo waarachtiglijk Zijns waren lichaams en bloeds door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met den lichamelijken mond tot Zijn gedachtenis ontvangen; en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zo zekerlijk onze eigene is, als hadden wij zelve in onzen eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoeggedaan.

Gebed.

Zingen: Psalm 132:9 en 10:

Vers 9:

Want Sion is van God begeerd,
't Wordt met Zijn woning hoog vereerd;
"Hier", sprak Hij, die het al beheert,
"Hier zal Ik wonen naar Mijn lust;
Hier is in eeuwigheid Mijn rust."

Vers 10:

"'k Zal Sions, 'k zal der armen spijs,
Hier zeeg'nen op de ruimste wijs;
Hier zal Ik, Mijnen naam ten prijs,
De priesters met Mijn heil bekleên,
En 't volk doen juichen weltevreên."

Na het amen van de prediking zingen wij Psalm 16 vers 3.

Geliefde gemeente, in 1 Korinthe 2 vers 2 schreef de apostel Paulus zeer krachtige woorden: *'Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Dien gekruisigd.'* Dat zijn nou woorden die weerklink zullen vinden in het hart van alle ware dienaren van Christus. En daarom is het niet zo vreemd dat in de prediking steeds weer, als het goed is, de gekruisigde Christus benoemd, genoemd, voorgesteld en gepredikt moet worden.

Want daarmee laat God de Vader zien dat Hij inderdaad de zonden niet ongestraft kon laten, maar dat Hij in Zijn goedertierenheid en eeuwige barmhartigheid dat gedaan heeft in Zijn geliefde Zoon. En in Christus, gemeente, zijn werkelijk alle zonden van de kerk gestraft en is werkelijk voor heel de schuld betaald. Dat is op Golgotha gebeurd en dat gaat nooit meer gebeuren. Eén keer is dat gebeurd, maar die ene keer was ook eeuwig genoeg tot zaligheid van zondaren. Ja, van een schare die niemand kan tellen. Daarom hebben we ook gelezen in Hebreeën 10 vers 14: *'Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.'*

Kijk, en daar spreekt ook het Heilig Avondmaal van. Nee, het is niet zo dat bij elke Avondmaalsbediening de Heere Jezus opnieuw geofferd moet worden, want dat brood is gewoon brood en dat wordt niet het lichaam van Christus. En die wijn is gewoon wijn en dat blijft wijn en dat wordt niet het bloed van Christus. En toch, wie door het geloof een stukje brood mag eten en een slokje wijn mag drinken, zo laat de Schrift ons weten, die eet het gebroken lichaam van Christus en die drinkt van het vergoten bloed van Christus. U voelt wel met mij aan: Dat is een geheim. Daar zit iets verborgens in en dat moet duidelijk worden. Daar willen wij deze middag over nadenken.

Wij schrijven als thema boven de prediking: **De aanwezigheid van Christus bij het Heilig Avondmaal.** Wij willen stilstaan bij drie gedachten:

1. Wat de dwaalleer daarvan maakt.
2. Wat Christus daarvan zegt.
3. Wat de gelovige daarvan beleeft.

1. Wat de dwaalleer daarvan maakt.

Eén ding, gemeente, is waar en blijft waar. Overal waar op de rechte manier het Heilig Avondmaal wordt bediend, waar ter wereld ook, daar is Christus aanwezig. Dat maakt toch een zondag waarop het Heilig Avondmaal bediend wordt in zekere zin een hoogtijdag. O jawel, Christus is altijd aanwezig als het Woord op de rechte wijze wordt gepredikt, laten we dat altijd beseffen. U bent weer in een gebouw gekomen waar Christus is. Maar op een heel bijzondere wijze wil Hij aan het Avondmaal aanwezig zijn. Daarom kon de bruid uit het Hooglied ook zeggen: *'Terwijl de Koning aan Zijn ronde tafel is, geeft mijn nardus zijn reuk'* (Hoogl. 1:12). En daarom kon de Heere Jezus zeggen tegen zijn Kerk en ook vandaag is dat nog steeds zo: *'Ik heb grotelijks begeerd dit Pascha met u te eten'* (Luk. 22:15). Ik met u. Nou, dan moet Hij aanwezig zijn.

Maar nu is het de grote vraag waar we heel speciaal bij stilstaan deze middag: Hoe is de Heere Jezus nou aanwezig als die tafel daar staat met dat gebroken brood en die vergoten wijn? Want ja, op dat punt zijn er dwalingen gekomen in de kerk. Zoals het met de Heilige Doop gegaan is, waarbij dwalingen gekomen zijn, zo is het ook met het Heilig Avondmaal, zeker als het gaat om de tekenen en de betekenis. Aan de ene kant was de dwaling er dat teken en betekenis hetzelfde zijn. Aan de andere kant kwam de dwaling dat het zo ver uit elkaar getrokken werd, dat zowel het teken, alsook de betekenis, helemaal op de achtergrond is geraakt. Maar hoe moet het dan wel?

Laten we nog eens helder hebben wat de tekenen waren en zijn bij het Heilig Avondmaal. Wij weten het: Het is het gebroken brood en de vergoten wijn. En de betekenis die daar onlosmakelijk aan verbonden is, het gebroken brood, ziet op het gekruisigde lichaam van Christus en de vergoten wijn ziet op dat bloed dat Christus heeft gestort. Nu gaan we weer terug naar die vraag: Hoe is Christus nu met Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed tegenwoordig, aanwezig, als het Avondmaal wordt bediend?

Om dat helder te krijgen, zal ik u toch eerst moeten zeggen wat het niet is. We weten dat toen Jezus was opgevaren naar de hemel en dat Hij daarna Zijn Heilige Geest heeft uitgestort in deze wereld. Het Evangelie beperkte zich vanaf dat moment niet alleen tot het volk Israël, maar Het Evangelie werd tot aan het einde der aarde verkondigd. En de Heere zegende dat, zodat er overal uit de heidenen mensen tot bekering en geloof kwamen. En op heel deze wereld werden allemaal gemeenten gesticht, daar waar het Evangelie gebracht werd.

Het is altijd weer zo dat als Christus rijk werkt met Zijn Woord en Geest, dat de duivel erbij komt. Hij komt niet altijd in vervolgingen als een brullende leeuw, maar ook als een engel des lichts om dwalingen in de kerk te brengen. En we zien het helaas al gebeuren in de tweede eeuw na Christus. Want heel veel mensen die tot bekering kwamen, hadden een heidense achtergrond. Die kwamen ook uit een heidense afgodendienst waar het offer heel belangrijk was.

Een van de belangrijkste aspecten van die afgodendienst was dat er ook offermaaltijden werden gehouden. Dan moest het vlees, het brood en alle levensmiddelen eerst gewijd worden aan de afgoden. Er moest eerst een offer gebracht worden, want anders was het niet heilig, en daarna konden ze gaan eten. Wat zien we nu in de tweede eeuw na Christus gebeuren? Dat ook in die christengemeenten die offergedachte nog niet helemaal uitgestorven was, en christenen die offergedachte ook meenamen in die christelijke gemeenten. Toen ging ook bij het Heilig Avondmaal het woordje 'offer' een betekenis krijgen.

O ja, aanvankelijk was het in de betekenis van een dankoffer, om de Heere als het ware te danken voor het grote werk dat Hij gedaan heeft. Maar steeds meer en meer ging dat gepaard met het feit dat de tekenen, brood en wijn, helemaal werden vermengd met de betekenis. Het ging zelfs zover dat ze in die christengemeenten gingen geloven dat Christus Zelf in dat brood aanwezig was en in die wijn, zodat er een soort magische kracht in die tekenen ontstond die wat in hen deed.

Hoe verder de tijd verstreek, hoe meer deze dwaling werd geloofd en aangenomen. Dat eigenlijk het woordje 'offer' bleef bestaan, maar het woord 'dankoffer' raakte op de achtergrond en daarvoor kwam een ander woord in de plaats, namelijk 'zoenoffer'. Want de gedachte van dat offer ging in heel die ontwikkeling van die dwaalleer mee, zodat men uiteindelijk ging geloven dat bij het Avondmaal het brood daadwerkelijk veranderde in het lichaam van Christus, en de wijn daadwerkelijk het bloed van Christus was. En dat er elke keer aan het Avondmaal een herhaling plaatsvond van het offer van Christus, waarvan de Schrift zo duidelijk zegt dat het maar éénmaal is geschied.

Ja, dan praten wij over een lange tijd, gemeente. Een periode van wel tien eeuwen, waarin deze dwaling meer en meer in de kerk postvatte. Ja, ze raakten er zo van overtuigd dat zelfs het gewone brood werd afgeschaft, omdat brood kan kruimelen. De ouwel werd ingevoerd, een product dat niet kan kruimelen. Want stel u toch eens voor als de priester het brood had gezegend, en er toch een kruimeltje van Jezus' lichaam op de grond zou vallen en de priester er per ongeluk op zou stappen. O, dat zou toch een vreselijke zonde zijn. Ook degenen die deelnamen aan het Avondmaal mochten uiteindelijk ook niet meer uit de drinkbeker drinken, dat deed de priester. Stel u toch eens voor dat er één druppeltje wijn, dat veranderd was in het bloed van Christus, langs de beker zou druppelen op de grond. Ook dat zou een ontheiliging zijn van Christus.

Daarom werd de Avondmaalstafel een altaar en daarom werd degene die het Avondmaal moest bedienen een priester. Want ja, elke keer weer vond het offer van Christus plaats. Zo ontstond de pauselijke mis, of zoals de Catechismus dat in Zondag 30 noemt, de 'paapse Mis'. Het werd een dogma in de Rooms-Katholieke Kerk. De mis, zo schrijven zij, is een uiterlijk offer en eigenlijk genaamd offer van de verzoening, in dewelke het ware lichaam en bloed van Christus onder de gedaanten van brood en wijn door de priester voor de zonden van de levenden en de doden geofferd wordt.

Tegen die achtergrond staan Zondag 29 en ook de eerste vraag van Zondag 30. Als dat ook aan de orde komt in de Catechismus, kan de leerling heel duidelijk aanwijzen wat het verschil is tussen het Heilig Avondmaal zoals Christus dat heeft ingesteld en zoals het in het Woord van God beschreven staat, en de dwaling binnen de Roomse kerk.

Wat zegt de leerling dan over die mis? Maar de mis leert, dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen van de mispriesters geofferd worde; en dat Christus lichamenlijk onder de gestalten van brood en wijn is, en daarom ook daarin moet aangebeden worden.

Ja, dat kwam er ook nog eens bij. Dat brood en die wijn werden zo heilig, dat ze aangebeden moesten worden. Ik ben er zelf al eens getuige van geweest met mijn vrouw, hier in Rotterdam, toen wij vanwege vrienden een mis hebben bijgewoond. Ik zou het niet graag nog een keer doen, maar ik zag letterlijk hoe er gebogen werd voor het brood dat over was. Brood dat in een gouden kist werd gelegd toen het klaar was. En weer knielde die priester neer. Daar voelt u gewoon: Dit is afgoderij. Het is echt nog actueel. En het staat er ook met niet mis te verstane woorden: Het is een verloochening der enige offerande en lijdens van Jezus Christus, en een vervloekte afgoderij.

O, wat was de kerk toen en daar ver, ver afgedwaald. Maar hoe groot en trouw is de Heere, Die het werk van de Reformatie gegeven heeft en dat Hij het ganse christendom niet door die engel des lichts uit de afgrond liet vergiftigen. Maar dat er mannen mochten opstaan die het heldere geluid mochten laten horen. Nee, het Avondmaal is geen offer. De Reformatie bracht de mens weer bij het Woord van God en ook bij de juiste bediening en het juiste zicht op het Avondmaal. Het is een maaltijd waar Christus het geloof van Zijn kerk versterkt door hele eenvoudige tekenen. Door die eenvoudige tekenen worden de ware gelovigen opgeleid tot die diepe troostvolle betekenis: Het brood is Mijn lichaam en de wijn is Mijn bloed.

Toch ondanks dat de Heere dat grote wonder en het heldere licht weer liet schijnen in de vervallen kerk van deze wereld, bleek er daarna weer een verschil te zijn in opvattingen, met name tussen Luther en Zwingli. Dat had alles te maken met de wijze waarop de Heere Jezus het in die paaszaal gezegd heeft: Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed. Ja, en toen zag Luther dat letterlijk. Hij geloofde namelijk niet alleen dat de goddelijke natuur alomtegenwoordig is, maar Luther – en daarin heeft hij gedwaald – geloofde ook dat de menselijke natuur alomtegenwoordig is, dat de Heere Jezus als Mens ook overal tegelijk kan zijn.

Dus dacht hij: Dan moet Hij ook in dat brood en die wijn aanwezig zijn. Neen, Luther geloofde niet dat er opnieuw een offer moest plaatsvinden, en hij geloofde ook niet dat het brood veranderde in het lichaam en de wijn in het bloed, maar hij geloofde wel dat in dat brood en in die wijn Christus aanwezig was, ja, zelfs met Zijn Menselijke natuur. Wat ging Luther doen? Luther ging veel meer in die tekenen zien en leggen dan er in feite te zien was. Wij noemen dat een overschatting van de tekenen.

En wat deed Zwingli dan? Die ging precies aan de andere kant zitten. Hij zei: Nee, die woorden van de Heere Jezus moet u zo uitleggen: Het brood betekent het lichaam en de wijn betekent het bloed, meer niet. Daarom is dat Avondmaal niets anders dan een herdenking van wat Jezus gedaan heeft. Zwingli legde niet zoveel de nadruk op het feit dat Christus als Gastheer aanwezig was. Nee, het was meer een geloofsdaad van de gelovigen die kwamen tot dat Avondmaal, die aten daar een stukje brood en die dronken daar een slokje wijn. Ondertussen dachten ze aan het lijden en sterven van Christus, meer niet. Christus bleef op afstand. Dat is een onderschatting van het Heilig Avondmaal.

Misschien zegt iemand: Dat was toen en daar en nee, dat kennen wij niet. Wij zijn geen Luther, wij zijn geen Zwingli, wij zijn ook geen Rooms-Katholieke mensen. Wij zijn gereformeerde mensen en wij leven bij het Woord van God. Maar zou dat nou betekenen gemeente, dat er ook in onze kringen niet gedwaald kan worden over het Heilig Avondmaal? Zou het ook vandaag nog kunnen bestaan dat er mensen zijn, ook in hele rechtse gemeenten, die het Avondmaal of gaan overschatten, of gaan onderschatten?

Het zou zomaar kunnen zijn dat er mensen zijn die meer in het Avondmaal zien en meer in het Avondmaal leggen dan er in feite te vinden is. Ik zal u een voorbeeld geven. Hier en daar hoort u het wel eens dat mensen zeggen: Als ik aan het Avondmaal geweest ben, dan ben ik bekeerd. Fout, want de bekering gaat aan de bediening van het Heilig Avondmaal vooraf. Ja, zeggen sommigen: Als ik aan het Avondmaal mag komen, dan zal ik tot geloof in Christus komen. Fout, want voordat iemand aan het Avondmaal geleid wordt, werkt de Heilige Geest reeds het geloof in Christus.

En als u nou denkt dat u aan het Avondmaal bekeerd kunt worden, en als u nou denkt dat u aan het Avondmaal tot geloof kan komen, gaat u toch meer in die tekenen leggen dan er in feite te vinden is. Dat is een dwaling. Het geloof en de waarachtige bekering worden door de Heilige Geest en door het Woord gewerkt. Daarom is er elke zondag de prediking van het Woord. En als de Heilige Geest daarmee bezig is, zal Hij plaats gaan maken voor Christus en zal Hij plaats gaan maken voor het Heilig Avondmaal.

Er is nog iets wat ik zou willen noemen in alle teerheid: Voor wie is het Heilig Avondmaal? Is dat nou voor mensen zoals ze vroeger wel eens aangeduid werden: De bevestigde kerk? Wat bedoel ik daarmee? Dat zijn mensen die tot de zekerheid van het geloof gekomen zijn. Die weten hoe ze als een goddeloze door het geloof in Christus gerechtvaardigd zijn door God. Die mogen weten dat ze de Geest der aanneming ontvangen hebben. Dat wil de Heere allemaal werken, jazeker. Maar is het alleen voor die mensen? Zou de Heere ook nog een plekje hebben aan de tafel voor die lammeren die zo van verre staan?

Die wel weten wie ze geworden zijn in zichzelf, maar die ontdekt hebben hoe de zaligheid en de reinigmaking buiten henzelf in Christus ligt? Die mensen die zo hunkeren naar Christus en die zo roepen om Christus tot Christus. En die het geleerd hebben: Buiten *Jezus*, kan ik niet leven, terwijl ze toch niet die zekerheid hebben dat ze bij God vandaan weten dat hun zonden vergeven zijn? Zouden zulken op afstand moeten blijven?

Soms lijkt dat wel eens zo te zijn als u bepaalde prediking hoort. Maar dan denk ik aan die discipelen in de paaszaal. Wat verstonden die nou nog van het lijden en sterven van Christus? Wat moesten die mensen nog veel leren en toch zegt Christus: *Ik heb grotelijks begeerd dit Pascha met u te eten*. En heeft Hij op dat moment het Heilig Avondmaal ingesteld. Zo kan het zijn dat als u voor het eerst aan het Heilig Avondmaal wordt gebracht, vanuit dat toevlucht nemende geloof dat u hebt leren kennen, dat u op dat moment nog niet alles zo helder ziet als iemand die veel verder op de weg is. De Heere wil ook Zijn zorg betonen aan de lammeren in Zijn kudde.

Dan is er nog een derde aspect waardoor wij zouden kunnen dwalen, als we alleen maar de aandacht vestigen op het gedenken, het in herinnering brengen van het lijden en sterven van Christus, zonder meer. Alsof u aan die tafel gaat zitten, dat brood wel ziet en die wijn wel ziet en het ook gebruikt, maar dat het daadwerkelijk niets doet in u leven, maar dat u alleen verstandelijk overdenkt over wat dat wil uitbeelden. Dan bent u bezig om het Heilig Avondmaal te onderschatten. Ja, dan kan er een situatie ontstaan dat u wel aan die tafel mag zitten zonder wedergeboorte en bekering. Dan krijgt u een situatie dat iemand aan de tafel des Heeren zou kunnen komen zonder enige kennis of uitgang naar Christus, alsof slechts het verstandelijk denken over het offer van Christus genoeg zou zijn, zonder de rijke vrucht van dat offer van Christus hier in uw hart te mogen ondervinden.

Daarom is het altijd weer nodig dat we onszelf onderzoeken: Hoe staan wij tegenover God? Hoe staan wij tegenover dat Lam, staande als geslacht? En in de lijn daarbij: Hoe staan wij tegenover het Heilig Avondmaal? Hebben we enigszins verstaan of is er een hunkering in onze ziel ontstaan om nou die diepe woorden te mogen begrijpen tot zaligheid van mijn hart: Dit brood is Mijn lichaam, deze wijn is Mijn bloed?

2. Wat Christus daarvan zegt

We gaan er in onze tweede gedachte eens wat verder over nadenken: Wat Christus daarvan zegt. Toen de Heere Jezus Christus het Avondmaal heeft ingesteld, heeft Hij het brood genomen dat over was van het Pascha en heeft Hij inderdaad gezegd: Dit is Mijn lichaam. En toen Hij daarna de beker nam en de wijn die over was, vergoot Hij die en zei Hij het opnieuw: Dit is Mijn bloed. Dat heeft Christus gezegd, De Waarheid. En daarom zijn het hele betrouwbare Bijbelse uitdrukkingen.

Net zoals het bij de Heilige Doop was, een paar weken geleden, toen we het hadden over het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden, hele Schriftuurlijke, getrouwe woorden.

Misschien kunt u zich nog wel herinneren, toen wij het daarover hebben gehad vanuit Zondag 27, dat ik de vraag gesteld heb: Hoe leest gij? Diezelfde vraag is hier ook nodig: Hoe lezen wij dat nou, Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed? Want ja, zo staat het in de Evangeliën geschreven. Ik zal het uit een van de evangeliën voorlezen: *'En als zij aten, nam Jezus het brood, en gezegend hebbende, brak Hij het en gaf het den discipelen en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam. En Hij nam den drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit. Want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden'* (Matth. 26:26-28).

Nou, dat is toch duidelijk, gemeente. Het staat zwart op wit, meerdere keren: *Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed*. Maar betekent dat dan dat dat brood echt dat lichaam wordt en de wijn het bloed? Wat gaat de leerling nou antwoorden als de onderwijzer gaat vragen wat die uitdrukkingen betekenen? Gaat de leerling dan te rade bij Luther? Gaat de leerling dan te rade bij Zwingli? Nee, gemeente, maar door Gods genade mag hij een zuiver antwoord geven op grond van de Schrift, een antwoord dat vrucht is van het onderwijs van de Heere Jezus.

Deze uitdrukkingen, *Dit is Mijn lichaam* en *Dit is Mijn bloed*, moeten wij geestelijk verstaan. Dat zijn nou echt van die geestelijke woorden. Zo zegt Calvijn het: Het woordje 'is' betekent niet dat tekenen en betekenis samenvallen. Het woordje 'is' wil ook niet slechts aangeven dat het brood wijst naar het lichaam en de wijn naar het bloed. Maar dat woordje 'is' wil ons zeggen, dat brood en wijn tekenen en zegelen zijn. Met dat u letterlijk een teken krijgt, ontvangt u geestelijk een zegel.

Gemeente, ik ga u eerlijk zeggen dat ik nu op een punt gekomen ben in de Catechismus wat ik echt moeilijk vind om te prediken, want dit gaat echt heel diep. Leg dat nou niet naast u neer, zoals ik in het gebed ook tegen de Heere gezegd heb. Maar verwonder u er nou eens over welke rijkdommen er bij de Heere te verkrijgen zijn. Want nu moet ik gaan uitleggen wat hier nou bedoeld wordt, en straks zullen we het ook in onze derde gedachte gaan overdenken: Hoe een gelovige dat nou ervaart.

Waarom sprak Christus nu zo over dat brood en zo over die wijn: Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed? Nu zegt de leerling aan het einde van antwoord 78: Dat is naar de aard en de eigenschap van de sacramenten. Het woord 'sacrament' komt uit het Latijn. In het Latijn lijkt het bijna hetzelfde: 'sacramentum'. Dat is weer afgeleid van een Grieks woord: 'mysterion'. Daar hoort u ook wel iets bekends in: Een mysterie, een verborgenheid.

Dus het sacrament is een teken, een letterlijk teken, een tastbaar teken, wat u kan eten, wat u kan drinken, waar geestelijk iets in verborgen is. Dat wilde de Heere nou duidelijk maken met die woorden: Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed. Dan zegt de leerling dat de Heere dat niet gezegd heeft zonder grote oorzaak. Om dat te mogen verstaan, gemeente, hebt u het ware geloof nodig. Als u dat nou mist, vraag het dan: Heere, geef mij dat geloof, opdat ik ook die diepte en dat rijke mag ervaren, wat hier nou beleden wordt.

Want wie door genade gelovig Avondmaal mag vieren, ja, die eet inderdaad letterlijk brood en die drinkt letterlijk wijn, maar in het hart gebeurt iets bijzonders. Daar drinken ze geestelijk het bloed en daar eten ze geestelijk het lichaam. Opdat de Heilige Geest het hart, het geestelijke leven op deze manier gaat voeden. Zoals wij voor ons lichamelijk leven brood en voedsel nodig hebben. Dus moeten wij niet zeggen: Christus is in die tekenen aanwezig. Ik zou het veel meer zo willen benoemen: Christus is aan die tafel aanwezig en gaat wat doen in het hart van die kinderen van God, op het moment dat ze brood eten en wijn drinken. Wat dan?

Nou, zegt de leerling: Gelijk als brood en wijn dit tijdelijke leven onderhouden, also ook Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen tot het eeuwige leven worden gevoed. Zo wil Christus aanwezig zijn. Daarom belijden we ook met het Avondmaalsformulier om niet bij die uiterlijke tekenen te blijven hangen, maar onze harten opwaarts te heffen, daar waar Christus is, in de hemel, onze Voorspraak aan de rechterhand van de Vader. Met Zijn menselijke natuur is Hij in de hemel, en toch komt Hij in het Heilig Avondmaal heel nabij.

En u die God vreest en weet wat het is om aan de tafel des Heeren gebracht te zijn, en ook weten mag wat het is om door het geloof een stukje brood en een slokje wijn te mogen gebruiken, die zal het met mij getuigen vanmiddag, dat er momenten zijn waarin u de nabijheid van Christus kennelijk ervaren mag. Dat er in uw hart een innerlijke liefdesband gevoeld wordt tussen Christus en u, en tussen u en Christus.

Dat er dan hier aan die tafel iets ervaren wordt als een voorsmaak van het zalig hemelleven. Dat Hij u wil vertroosten in de woestijnreis van dit leven. Dat u, terwijl u brood eet en de wijn drinkt, geestelijk mag ervaren: Hij is nabij, De ziel die tot Hem zucht, Hij troost het hart dat schreiend, tot Hem vlucht (Ps. 145:6 ber.). Ja, dan wordt dat letterlijke teken, dat tastbare teken van brood en wijn een zegel in het hart, een goddelijk waarteken en een verzekering dat de Heere Zijn kerk nooit zal begeven en nooit zal verlaten, vanwege die zalige, onverbreekelijke band aan Christus, vanwege die onverbreekelijke vereniging met Christus.

Die is zo zeker dat het de bruid van Christus Hem na liet zeggen als ze het gebroken brood mogen eten en die vergoten wijn mogen drinken: Dit is Zijn lichaam, dat voor mij verbroken is; dit is Zijn bloed, dat voor mij vergoten is. O, wat een wonder, voor mij, voor mij gebroken, voor mij gestort. O, dan wil de Heere door middel van die eenvoudige tekenen u bij die rijke geestelijke betekenis brengen, zodat u door het geloof mag weten met Hem verenigd te mogen zijn en in Zijn weldaden te mogen delen.

3. Wat de gelovige daarvan beleeft

Hoe wordt dat dan ervaren? Daarover gaan we in onze laatste gedachte nadenken: Wat de gelovige daarvan beleeft. Zou de leerling het nu begrijpen, zo vraagt de onderwijzer zich af? Zou die het nu begrijpen wat dat is, Zijn lichaam eten, Zijn bloed drinken? Dan komt die uitlokkende vraag: Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en noemt Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?

Wat gaat die onderwijzer nou doen? Nou, gaathij naar het hart van die leerling? Zou die leerling deze diepte nou hebben verstaan? Nou, dat heeft die leerling. En dan moet u zich eens voorstellen, die opstellers waren nog maar 25 jaar hè. Het is niet alleen voor oude mensen, hoor. Hoe jonger u bent, hoe heerlijker het is om deze dingen te mogen kennen. Wat zegt die leerling dan? Christus spreekt alzo niet zonder grote oorzaak. Daar zit dus wat achter, daar zit een grote oorzaak achter. En die oorzaak ligt in God Zelf. Wat is die oorzaak dan? Zit u nou ook op het puntje van uw bank om dat te horen? Verlangt u ook zo naar onderwijs over de rijkdommen in de Heere Jezus? Nou, laten we eens gaan luisteren.

Kijk, dat brood en die wijn bij het Avondmaal zijn niet alleen zichtbare tekenen die de ware gelovigen zichtbaar prediken wat Christus voor hen gedaan heeft. Het zijn ook niet alleen maar, laat ik het zo zeggen, wegwijzers om van dat brood bij het lichaam terecht te komen en van die wijn bij het bloed terecht te komen. Het is meer. En ik heb het eigenlijk vanmiddag al gezegd: Het zijn ook zegelen. Daarom zegt die leerling ook: Maar veel meer. O, er is nog meer, nog meer te vinden in Christus. Ja waarlijk, er is een overvloed van genade in Christus te vinden.

Spreekt het eerste deel van antwoord 79 met name over de tekenen, in het tweede deel gaat het over de zegelen. Zegelen die het geloof versterken. Dan wil ik u tussen twee haakjes nog even herinneren aan een preek over de Heilige Doop, toen ik ook iets gezegd heb over een zegel. Wellicht weet u, en weet jij het nog, dat ik toen vanuit het Woord het beeld van een zegelring heb gebruikt die een koning droeg om een afdruk te maken onder zijn wet. Om te laten weten: wat nu geschreven staat, is de waarheid, ik sta er volledig achter en het is onherroepbaar.

Maar dat zo'n koning zo'n zegelring ook dikwijls aan zijn hand droeg of om zijn nek droeg, als een kostbaar bezit als zijn eigendom. Kijk, en zo geeft de Heere in het Heilig Avondmaal een zegelring aan Zijn kerk. En wat verzegelt de Heere dan? Allereerst dit: Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven. Daarbij verzegelt Hij: 'k Zal nooit herroepen 't geen Ik eenmaal heb gesproken, 't Geen uit Mijn lippen ging, blijft vast en onverbroken (Psalm 89:14 ber.). En daarmee verzegelt Hij ook: '*De Heere kent degenen die de Zijnen zijn*' (2 Tim. 2:19). Ja, u bent Mijn eigendom. Want Ik heb u gekocht met Mijn bloed. In die eenvoudige tekenen van dat kleine stukje brood en dat slokje wijn, zegt Christus door Zijn Geest tot Zijn kerk: Wat Ik aan het kruis gedaan heb, heb Ik voor u gedaan, helemaal voor u gedaan.

Kijk, en dat wist de leerling door genade, want hij zegt: Maar veel meer, om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren, dat wij zo waarachtiglijk Zijn ware lichaam en bloed door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met de lichamelijke mond tot Zijn gedachtenis ontvangen. Met andere woorden: Zo zeker als ik een stukje brood mag eten, zo zeker als ik een slokje wijn mag drinken, heeft Christus voor mij, in mijn plaats, Zijn lichaam laten verbreken en Zijn bloed gestort. Hij voor mij, en ik met Hem, want voor elke ware gelovige, ongeacht wat ze geleerd hebben op de school van de Heilige Geest, is het zo: '*Ik ben met Christus gekruist*' (Gal. 2:20).

Daarom belijdt de leerling dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zo zekerlijk ons eigen is, vanwege de vereniging tussen Christus en Zijn kerk. En dat punt bedoelde ik nou, toen ik zojuist zei dat het zo moeilijk onder woorden te brengen is. Hoe sterk is de geloofsvereniging tussen Christus en Zijn bruidskerk? O gemeente, blijf er alstublieft bij. En als het te groot is voor u, roep tot die genadige God, want het kabinet van het genadeverbond vloeit over van genade voor genade. Daarin is ook de genade te verkrijgen om met Christus verenigd te worden door het ware geloof.

Dan kom ik bij een heel diep geheim, bij een allergrootste rijkdom. Wanneer een kind van God door het geloof met Christus verenigd is en hij mag verstaan wat dat lijden en sterven van Christus voor hem persoonlijk, of voor haar persoonlijk betekent. Weet u wat het ware geloof dan zegt? En ik zeg het nogmaals, het is erg diep, maar het is zo rijk, zo groot. Dan zegt de ware gelovige: O God de Vader, Christus, Uw lieve Zoon, heeft aan Uw recht voldaan en heeft aan het kruis van Golgotha uitgeroepen: '*Het is volbracht.*' Nu mag ik door genade weten dat U mij Zijn gerechtigheid hebt toegerekend. En dat is voor mij zo rijk, dat U mij in Christus, Uw Zoon, aanziet alsof ik zelf dat grote offer voor U heb gebracht. O, U hebt mijn zonden in Christus afgerekend, U hebt mijn zonden in Christus gestraft, maar op zodanige wijze alsof U het in Christus in mij gestraft hebt. En nu is het door Christus alleen, maar in Hem ook door mij.

Ik kan echt begrijpen, gemeente, dat er vanmiddag in ons midden zijn die zeggen: Dominee, wat is dat groot, wat is dat hoog, daar kan ik nou niet bij. En toch, nou hoop ik zo dat er iets in u hart ontstaat van dat diepe karakter van dat offer van Christus. O, Hij heeft het gedaan in plaats van Zijn kerk, maar Hij nam Zijn kerk erin mee, zodat God het ziet alsof u dat offer zelf hebt gebracht, maar dan in Christus en door Christus.

Kunt u nu begrijpen dat, als u dat mag verstaan en als dat werkelijk in uw hart ervaren mag worden, dat u tegen God kunt zeggen – en echt, gemeente, ik bedoel dat heel eerbiedig, met eerbied en diep ontzag – dan mag ik met een gekruisigde Christus tot God gaan en zeggen: Hier hebt U alles, hier hebt U genoeg aan. Alsof ik het zelf had verdiend en tegelijkertijd niks van mij erbij. Ja, dan kom ik toch wel bij een vraag, een pastorale vraag: Beleven nou al die mensen die aan het Avondmaal komen dat op deze hoogte?

Neen gemeente, dat is nou helemaal afhankelijk van het onderwijs wat u van de Heere ontvangen hebt op de school van vrije genade. Want vaders en moeders in ons midden die verschillende kinderen hebben van verschillende leeftijden, u gaat met uw jochie van 2 heel anders om dan met de puber van 16, toch? Nou, zo doet de Heere ook. En jongelui, nu je achttien bent geworden of nu je 20 bent geworden weet je veel meer als toen je nog maar een klein kind van 1 jaar was. Want toen jij nog maar 1 jaar was, kon jij toen precies vertellen wie je vader was? Kon je toen precies vertellen wie je moeder was? Kon je toen vertellen: Ja, dat is nou echt typisch mijn moeder, dat is nou echt typisch mijn vader? Ach, dat kon je helemaal niet. Was je daarmee geen kind van je vader en moeder? Natuurlijk was je een kind van je vader en moeder. Maar nu je 18 bent geworden en ouder bent geworden, ga je veel meer begrijpen wie je vader en moeder zijn. Je gaat hun reacties begrijpen, je gaat hun karakter kennen, omdat je dat stap voor stap hebt geleerd door de omgang met je vader en moeder.

Geestelijk is het niet anders. Als u wederom geboren bent, echt, dan weet u alles nog niet. Dan moet u eigenlijk alles nog leren. Maar de Heilige Geest zal dat stapje voor stapje doen. En zeker als u voor het eerst mag geloven dat Christus uw Zaligmaker is en Hij aan u geopenbaard wordt, dan kunt u ook nog niet op de toonhoogte komen waarop hier de leerling komt. Maar het is wel bij God te verkrijgen. Dan hoop ik dat het zo mag zijn in uw hart. Al kunt u dan niet op die toonhoogte komen, dat er toch in uw ziel iets gebeurt. Dat er in uw ziel iets aangeraakt wordt, ja dat er iets in uw hart begint te werken. O Heere, is dat ook allemaal bij U te verkrijgen? Ja, zegt de Heere, u weet niet half wat er bij Mij te verkrijgen is. Daarom, kom maar elke keer weer als u in uw gemis gesteld wordt. Kom maar bij Mij, want er is bij Mij een overvloed van genade.

Kijk, en als u nog niet op die toonhoogte kunt komen waar deze leerling mocht komen, dan kan het wel zo zijn dat u aan de tafel des Heeren met zegen mag zitten. Al is het dat u aan die tafel mag komen en dat u overweldigd wordt door die opzoekende zondaarsliefde bijvoorbeeld, of dat u aan die tafel mag komen en er komt in uw ziel een stille rust, of dat u aan die tafel mag komen en de Heere komt op Zijn eigen werk terug. Waar het u misschien in de afgelopen week nergens meer kon brengen, wil de Heere aan Zijn tafel verzekeren wat Hij zelf heeft gedaan. Ook al staat u misschien van verre, dat Hij toch een blijk van Zijn gunst en genade wil geven aan Zijn tafel. Want Hij is de Goede Herder en de Goede Herder richt Zijn aandacht niet alleen op de schapen. Sterker nog, de Goede Herder heeft heel bijzondere aandacht voor de lammetjes in de kudde.

Wist u dat? Want Jesaja heeft het gepredikt: *'Hij zal Zijn kudde weiden gelijk een herder; Hij zal de lammekens in Zijn armen vergaderen en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal Hij zachtkens leiden'* (Jes. 40:11). Dan kan het toch zijn, al kunt u, nogmaals, niet op deze toonhoogte komen, dat u toch mag weten aan die tafel des Heeren te zijn gebracht. En dat de Heere – laat ik dan toch die uitdrukking maar even mogen gebruiken, omdat het zo waar is – naar de stand van uw geestelijke leven, naar de kennis die u gekregen hebt toch Zijn vertroosting en Zijn verzegeling wil geven. Maar het wordt wel anders als de Heilige Geest u tot die zekerheid brengt dat u gerechtvaardigd mag zijn door het geloof, ja weliswaar als een goddeloze, maar door dat bloed van Christus. En u mag leren verstaan wat het diepe karakter en de diepe betekenis is van het offer van Christus: Dat God de Vader, op grond van dat offer, u vrijspreekt van schuld en straf.

O, als u dat mag leren kennen – en dat is te kennen, gemeente, dat zijn ook van die rijkdommen die in dat kabinet van de Heere te vinden zijn – dan gaat u toch meer en dieper begrijpen: Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn bloed. Ja, dan wordt het ook een zegel op uw hart, maar nog dieper als tevoren. En als u dan zo eens Avondmaal mag vieren en de Heere zet het als een zegel op uw hart: Dit is Mijn lichaam voor u, dit is Mijn bloed voor u, dan stamelt u in verwondering: O lieve Heere Jezus, U hebt dit gezegd: *'Mijn vlees is waarlijk spijs, Mijn bloed is waarlijk drank.'* En ik mag het geloven en ik ben verzekerd, zo zeker als ik het gebroken brood mag eten en die vergoten wijn mag drinken, dat U mij voedt met Uzelf, met Uw gebroken lichaam, met Uw vergoten bloed.

Ja, dan komt ook het verlangen: Heere Jezus, geef mij toch dat ik dagelijks door het geloof zo gebruik mag maken van Uw offer, van Uw gebroken lichaam en vergoten bloed, om maar te sterven aan de zonde en meer en meer U te dienen en U te gehoorzamen, samen met al Uw kinderen. Ik heb de zegelen van Uw liefde mogen ontvangen, ik heb het ervaren als een verkwikking van mijn ziel. Ja, Heere Jezus Christus, ik kan niet anders zeggen: Ik heb U lief, omdat Gij mij eerst hebt liefgehad.

Daarom is mijn hart, mijn beker overvloeiende, en kan ik niets anders zeggen, nadat U mij zo vertroost hebt, nadat U zo Uw werk verzegeld hebt: Looft Hem, die u, al wat gij hebt misdreven, hoeveel het zij, genadig wil vergeven. Om Jezus' wil. Amen.

Zingen: Psalm 16:3:

Getrouwe HEER, Gij wilt mijn goed, mijn God,
Mijn erfenis en 't deel mijns bekens wezen.
Gij onderhoudt gestaâg het heuglijk lot.
Dat Gij, zo mild, voor mij hebt uitgelezen.
De schoonste plaats mat Gij met ruime snoeren;
O heerlijk erf, gij kunt mijn ziel vervoeren.

Dankgebed.

Zingen: Psalm 103:2:

Loof Hem, die u, al wat gij hebt misdreven,
Hoeveel het zij, genadig wil vergeven;
Uw krankheên kent en liefderijk geneest;
Die van 't verderf uw leven wil verschonen,
Met goedheid en barmhartigheên u kronen;
Die in den nood uw redder is geweest.

Zegenbede.